

Energiearmoedebeleid bij gemeenten: meer grip, onzekerheid blijft

Halfjaarlijkse monitoring bij gemeenten
over de uitvoering van energiearmoedebeleid

Derde editie – November 2023

- Inleiding: halfjaarlijkse monitor
- Gemeenten aan het woord: meerkeuzevragen
- Gemeenten aan het woord: open vragen
- Reflectie op de resultaten

Samenvatting (1)

- TNO heeft een enquête gehouden onder gemeenten over de uitvoering van energiearmoedebeleid. 165 beleidsmedewerkers in 136 gemeenten hebben hier aan deelgenomen.
- Uit de enquête blijkt dat de meeste respondenten **zich zorgen maken** over sociale en financiële problemen als gevolg van energiearmoede en vinden dat kwetsbare huishoudens **voorrang** zouden moeten krijgen bij renovatie, maar ook dat ze **weinig handvatten** hebben om deze volgorde te beïnvloeden.
- Het is namelijk in hoge mate aan eigenaar-bewoners en verhuurders om te bepalen wanneer zij overgaan tot renovatie; de gemeenten kunnen alleen faciliteren en stimuleren.
- Zolang er **geen nationale doelstellingen** zijn voor het terugdringen van energiearmoede, en gemeenten weinig handvatten hebben om de volgorde van renovatie te beïnvloeden, is er een **reële kans** dat energiearme huishoudens lang moeten wachten op grote ingrepen zoals isolatie en renovatie. Het gevolg is dat deze groep lang **kwetsbaar zal blijven** voor hoge energiekosten.
- We zien dat in de afgelopen anderhalf jaar veel werk is verzet en dat gemeenten steunpakketten hebben opgezet en uitgevoerd. De algemene indruk is dat er **grote vooruitgang** is geboekt, maar dat er ook (veel) ruimte is voor verbetering.

Samenvatting (2)

- Het valt op dat in elk van de drie edities wordt gesignaleerd dat **rollen en verantwoordelijkheden** van diverse actoren onduidelijk zijn, en dat er ruimte is voor **meer samenwerking**. Dit kan niet los gezien worden van de onvrede bij veel respondenten over de taken die hun gemeenten toebedeeld krijgen en de ondersteuning die ze daarbij missen.
- Lange termijnbeleid, structurele, voorspelbare middelen, en ondersteunende regie kunnen de inzet van rijksmiddelen voor de aanpak van energiearmoede **efficiënter en effectiever** maken.
- De suggesties van de respondenten om **knelpunten in de uitvoering** aan te pakken zijn samen te vatten in verbetering op drie thema's waarop ze van de Rijksoverheid actie verlangen:
 - Lange-termijn beleid voor energiearmoede
 - Structurele middelen en voorspelbaarheid
 - Ondersteunende regie:
 - **Sjablonen** voor het opzetten van beleid en processen
 - **Kennisdeling** en voorbeelden van effectieve aanpak.
 - **Helderheid** en hulp bij frictie met AVG, staatssteun, aanbestedingsregels, en de Wet natuurbescherming.
 - **Samenwerking** met andere (lokale) belanghebbenden.

Halfjaarlijkse monitor (1)

Hoog op de politieke agenda

Sinds het begin van de energiecrisis in 2021 staat het aanpakken van energiearmoede hoog op de politieke agenda.

Uit onderzoek van TNO en CBS¹ blijkt dat in 2022 ruim 600 duizend huishoudens energiearm zijn (6.4% van het totaal), zo'n 90 duizend meer dan in 2020. Ze hebben hoge energiekosten, wonen meestal in een huis dat niet goed is geïsoleerd, en hebben een laag inkomen.

Financiële compensatiemaatregelen van de overheid hebben een sterk dempend effect (gehad) op de groei van energiearmoede: uit scenario-analyses blijkt dat zonder deze ondersteuning het aantal energiearme huishoudens sinds 2020 verdubbeld zou zijn tot ruim één miljoen huishoudens in 2022.

Ook energiebesparing door huishoudens heeft in het afgelopen jaar gezorgd voor een extra rem op de stijging van energiearmoede (ruim 40 duizend huishoudens). De relatie tussen energiearmoede en mate van stedelijkheid is U-vormig: het is gemiddeld het hoogst in (zeer) sterk stedelijke gemeenten en in niet-stedelijke gemeenten, en het laagst in matig- en weinig-stedelijke gemeenten².

Recent onderzoek

Door gericht onderzoek krijgen we een steeds beter beeld van de aard en omvang van energiearmoede in Nederland. Zo kijkt een recente cijfermatige studie van TNO³ bij wie energiearmoede optreedt en hoe het samenhangt met geografische locatie, inkomen en investeringsmogelijkheden, woningkwaliteit en eigendomssituatie:

- Er is nauwelijks verband tussen inkomen en energetische woningkwaliteit.
- Voor de meeste energiearme huishoudens is ingrijpende woningverbetering de beste manier om minder kwetsbaar te worden, maar er is een groep huishoudens met lagere inkomens die kwetsbaar blijft bij structureel hogere energieprijzen, zelfs als ze een goed geïsoleerde woning hebben. Voor hen is inkomensafhankelijk beleid te overwegen, om hun energiequote omlaag te brengen.
- Vooral particuliere huurwoningen zijn vaak energetisch slecht en huisvesten vaak ook huishoudens met een beneden-modaal inkomen. Deze groep is in het bijzonder gebaat bij verduurzaming van de woning.

1. TNO (2023) Energiearmoede Nederland 2022 [\[link\]](#)
2. TNO Energiearmoede kaart [\[link\]](#)
3. TNO (2023) De energiekosten van verschillende typen huishoudens in NL [\[link\]](#)

Halfjaarlijkse monitor (2)

Recent onderzoek (vervolg)

Een recente kwalitatieve monitor⁴ in het kader van het Landelijk Onderzoeksprogramma Energiearmoede gaat in op de vraag hoe de levens van energiearme huishoudens in Nederland eruitzien. De resultaten tonen aan dat de groep divers is, maar dat betalingsproblemen bij de energierekening van energiearme huishoudens zelden op zichzelf staan. Ondanks hun kwetsbare situatie zijn huishoudens echter vindingrijk en hebben zij een hoog leervermogen, waardoor een stressvolle situatie niet altijd voor een stressvolle reactie zorgt. Daarnaast is er nog genoeg potentie voor adviezen en kleine maatregelen om energie te besparen.

De eerste effectmetingen⁵ van energiearmoedebeleid laten zien dat fixers/energiecoaches, renovaties en witgoedregelingen doorgaans positieve effecten hebben, aanvullend op wat huishoudens zelf al doen om hun energiegebruik naar beneden te brengen. Deze studie komt met specifieke aanbevelingen voor fixers/energiecoaches, woningcorporaties, en voor gemeenten en Rijksoverheid.

Over deze monitor

Gemeenten spelen een centrale rol bij de aanpak van energiearmoede en er wordt een groot beroep op hen gedaan voor de implementatie van nationaal en lokaal beleid. Het is daarom van groot belang om de vinger aan de pols te houden bij de uitvoering door gemeenten; onze monitor heeft als doel om hieraan bij te dragen.

In de **eerste editie** van de monitor⁶ bij gemeenten over de uitvoering van energiearmoedebeleid in November 2022 bleek dat energiearmoedebeleid in een stroomversnelling zit. De **tweede editie** van de monitor⁷, in mei 2023, ging vooral in op de knelpunten en behoeften die gemeenten ervaren bij het maken van de stap naar middellange-termijnbeleid.

De context waarin onze monitor plaatsvindt verandert snel. In deze derde editie, van November 2023 vragen wij door naar plannen voor **ingrijpende woningverbetering** en waar gemeenten tegenaan lopen in relatie tot energiearmoede. Daarnaast kijkt deze monitor of, en in hoeverre, voortgang en vertrouwen zijn veranderd ten opzichte van de vorige keer.

4. TNO (2023) Interviewstudie met energiearme huishoudens [\[link\]](#)

5. TNO (2023) Effectmeting steunmaatregelen energiearmoede [\[link\]](#)

6. TNO (2022) Monitor energiearmoedebeleid Nov 2022 [\[link\]](#)

7. TNO (2023) Monitor energiearmoedebeleid Mei 2023 [\[link\]](#)

Gemeenten aan het woord: meerkeuzevragen

De enquête bestaat uit 35 meerkeuzevragen, ingedeeld naar onderwerp:

- **Beeldvorming** over aanpak van energiearmoede
- **Voortgang** binnen de eigen organisatie
- **Vertrouwen** in de toekomst
- Ruimte voor **verbetering**
- Concrete **plannen** en afspraken

We vroegen deelnemers aan de enquête naar hun persoonlijke mening en oordeel, vanuit hun professionele expertise, en niet naar de standpunten van hun gemeenten.

- 165 respondenten uit 135 gemeenten
 - 71 energie- en duurzaamheid, 21 sociaal domein, 2 volkshuisvesting, 71 meerdere thema's
 - 35 respondenten uit 24 grotere gemeenten (uit de G44)
 - 41 respondenten uit de 100 kleinste gemeenten (minste bewoners)
- 60% (81 van 135) van de gemeenten uit deze editie Nov 2023 waren in eerdere edities ook vertegenwoordigd, voor 40% (54 van 135) was de deelname voor het eerst.

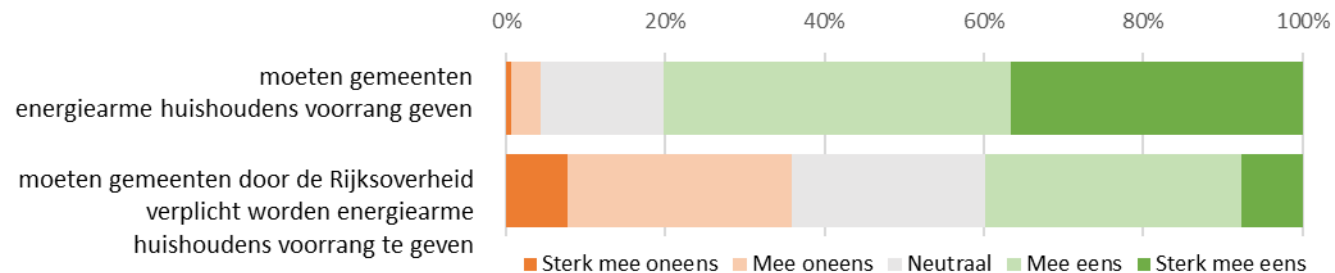

Beeldvorming (1)

- 80% van de respondenten vindt dat de gemeente energiearme huishoudens **voorrang** moet geven bij woningverbetering.
- 40% vindt dat het Rijk gemeenten **niet moet verplichten** tot woningverbetering bij energiearme huishoudens; 40% vindt van wel. Dit is een duidelijke toename ten opzichte van de voorgaande editie: toen ging het om 25%.

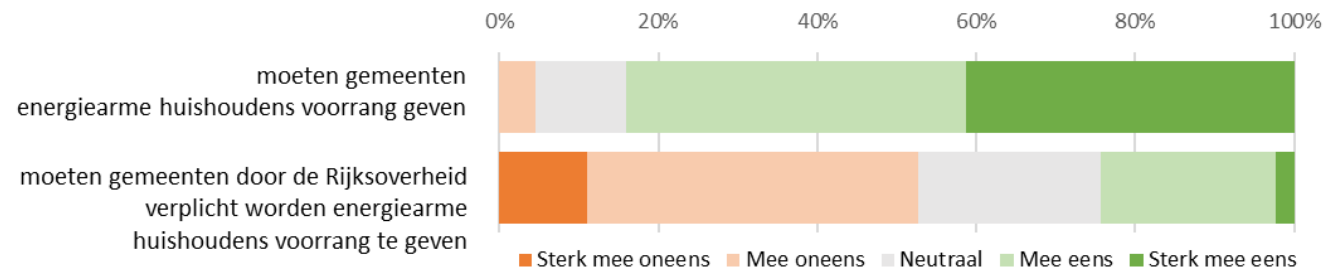
Nov 2023

Bij ingrijpende woningverbetering (renovatie) ..

Mei 2023

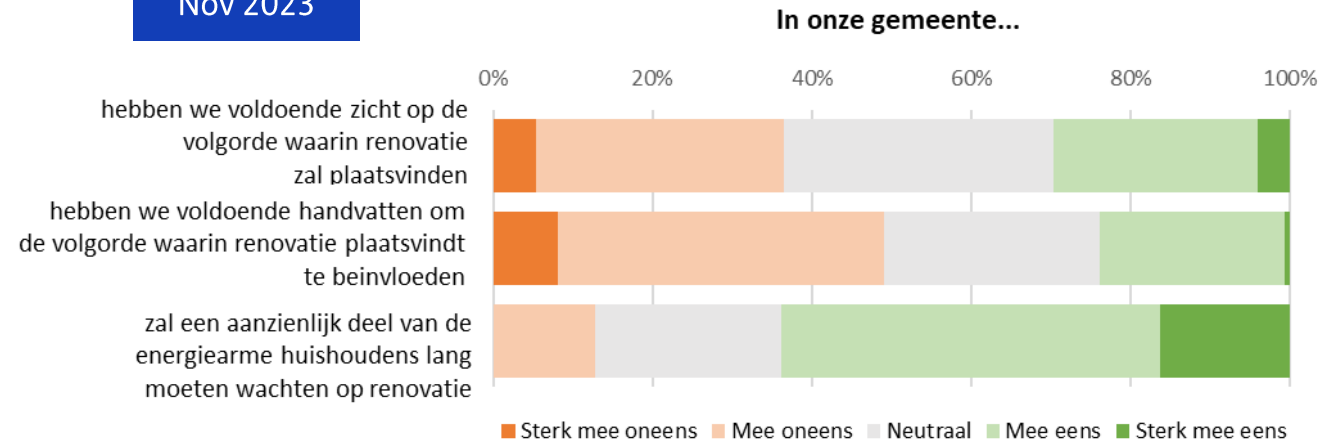
Bij ingrijpende woningverbetering (renovatie) ..

Beeldvorming (2)

- Bij slechts eenderde van de gemeenten is er voldoende zicht op de volgorde waarin renovatie zal plaatsvinden.
- 50% van de respondenten vindt dat hun gemeente onvoldoende handvatten heeft om de volgorde te beïnvloeden.
- 65% van de respondenten verwacht dat een aanzienlijk deel van de energiearme huishoudens lang zal moeten wachten op ingrijpende woningverbetering (renovatie); bij kleine gemeenten (n=40) is dit 45%.
- Het valt op dat men weinig zicht heeft op de volgorde waarin renovatie plaats zal vinden; blijkbaar bieden de Transitievisies Warmte (TVWs) onvoldoende houvast over de wijkvolgorde.

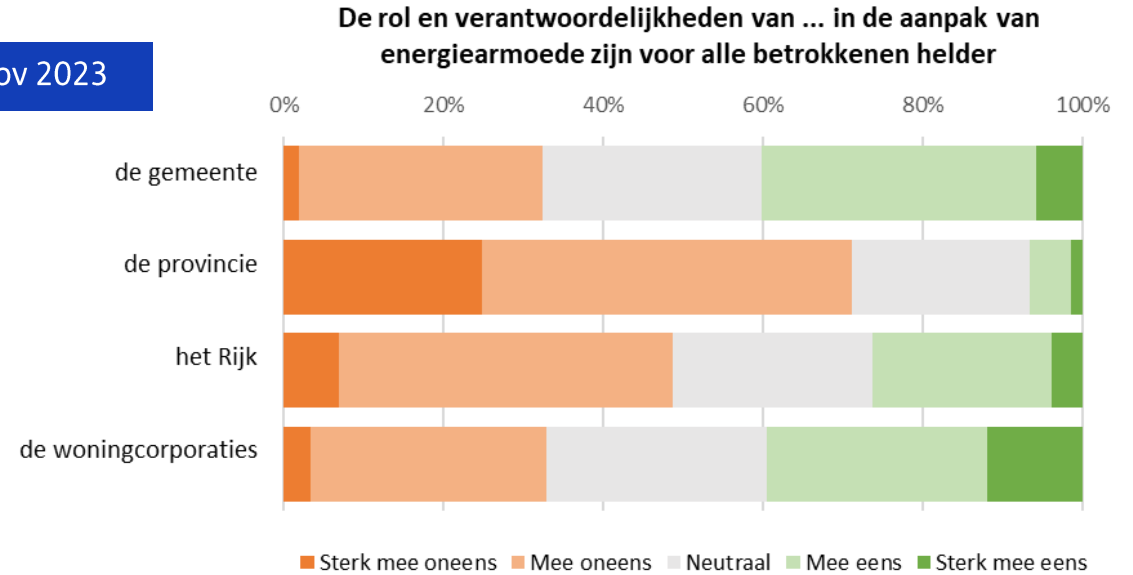
Nov 2023

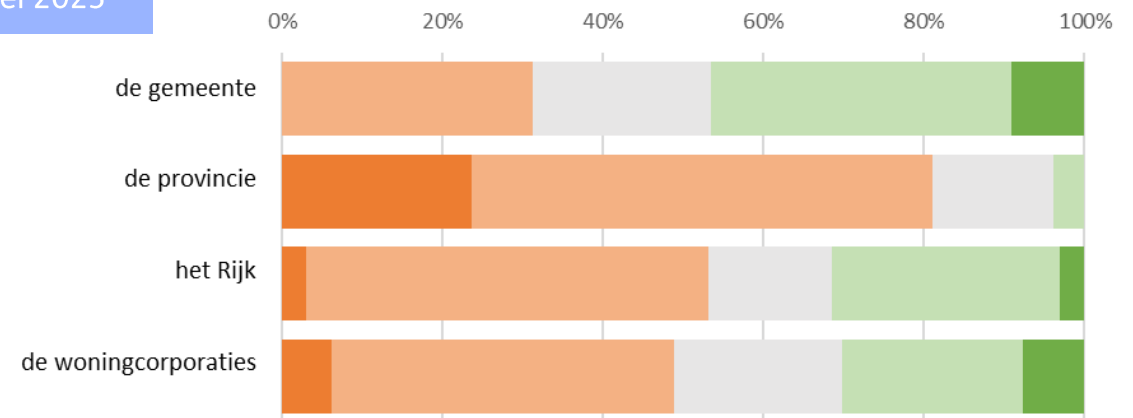
Beeldvorming (3)

- 40% van de respondenten vindt dat de rol en verantwoordelijkheden van de **gemeente** in de aanpak van energiearmoede voor iedereen helder zijn.
- Voor slechts 10% van de respondenten zijn de rol en verantwoordelijkheden van de **provincies** in de aanpak van energiearmoede helder.
- De helft van de respondenten vindt dat de rol en verantwoordelijkheden van **het Rijk** niet voor iedereen helder zijn.
- Er is een lichte toename in de duidelijkheid van rol en verantwoordelijkheden van **woningcorporaties**, maar nog steeds is het voor eenderde niet helder.

Nov 2023

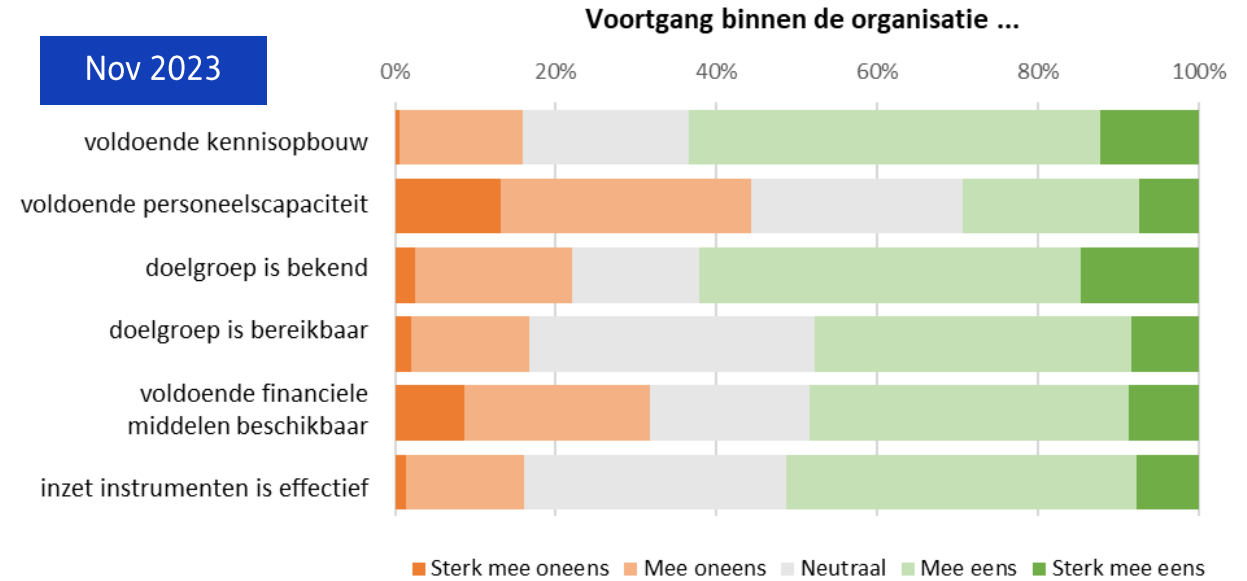
Mei 2023

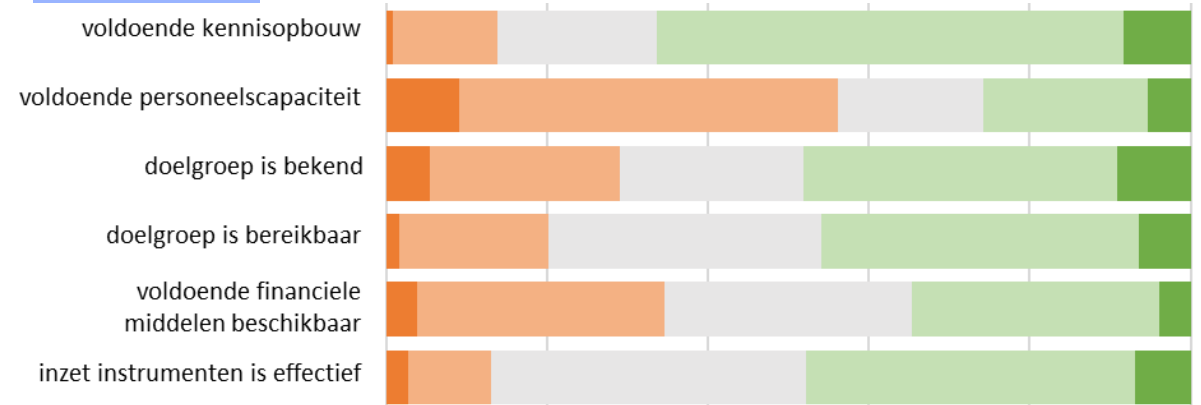
Voortgang

- Gemeenten doen geleidelijk aan meer kennis op, maar houden een **gebrek aan voldoende personeelscapaciteit**: slechts 25% vindt de personeelscapaciteit voldoende.
- 65% van de respondenten meent dat in hun gemeente de doelgroep **bekend** is, dit is een lichte stijging, en iets minder dan de helft ziet de doelgroep als **bereikbaar**.
- Circa de helft geeft aan dat er **voldoende financiële middelen** beschikbaar zijn, ook dit is een lichte stijging; de helft denkt te weten of hun instrumenten effectief zijn.
- Kleine gemeenten (n=41) zijn negatiever over kennisopbouw en personeelscapaciteit dan grote gemeenten (n=35).

Nov 2023

Mei 2023

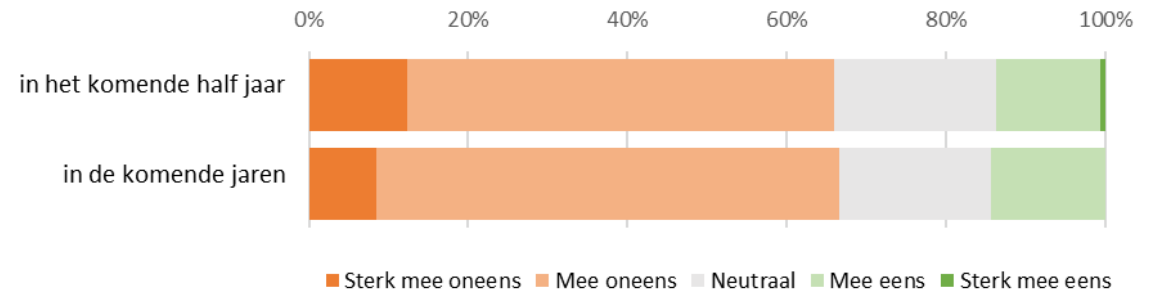

Vertrouwen (1)

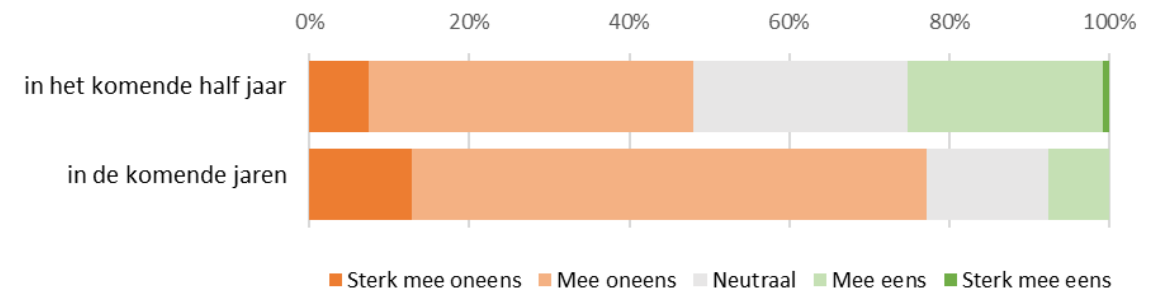
- Voor de korte termijn, het **komende half jaar**, is men minder positief dan in de vorige editie. Dit heeft mogelijk te maken met het seizoen: in november staat men aan het begin van de winter. Daarentegen is heeft men iets meer vertrouwen in de komende jaren.
- Kleine gemeenten (n=41) zijn beduidend minder negatief dan grote gemeenten (n=35).
- Tweederde van de ondervraagden verwacht dat niet alle huishoudens kunnen worden ontzien **in de komende jaren**.
- NB: door in de vraagstelling ‘vrijwel alle huishoudens’ op te nemen, is er een vrij negatieve response te verwachten.

Nov 2023

Ik heb er vertrouwen in dat bij vrijwel alle huishoudens de sociale en financiële problemen beperkt blijven ...

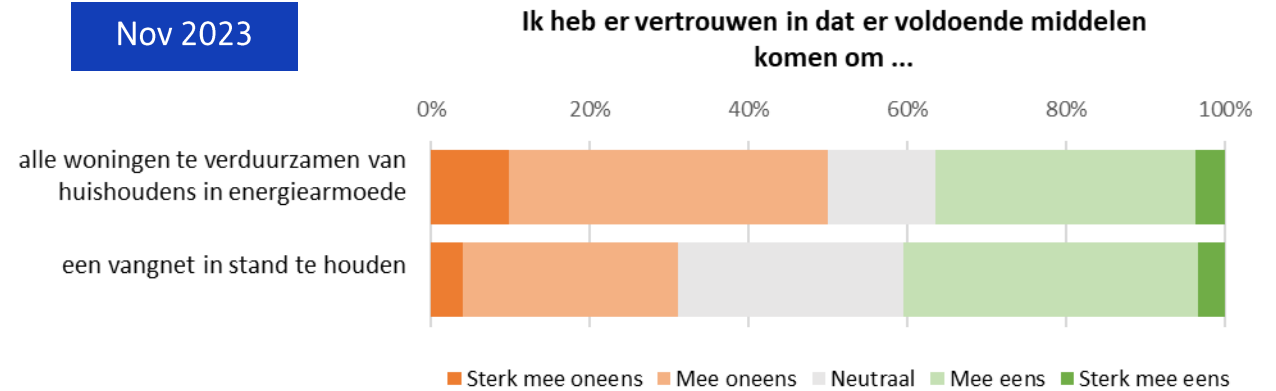
Mei 2023

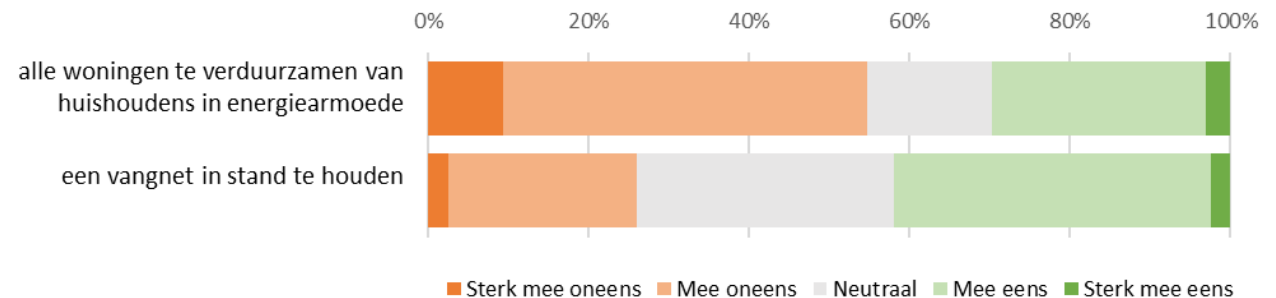
Vertrouwen (2)

- Ruim de helft van de respondenten meent dat er niet voldoende middelen kunnen worden gemobiliseerd om alle woningen van energiearme huishoudens op termijn te verduurzamen. Kleine gemeenten (n=41) zijn iets minder negatief dan grote gemeenten (n=35).
- Circa 40% verwacht dat er voldoende middelen komen om een vangnet in stand te houden. Denk hierbij aan een tegemoetkoming in de vorm van een prijsplafond of toeslag.
- Het beeld is vrijwel gelijk aan dat in de twee voorgaande edities van november 2022 en mei 2023.

Nov 2023

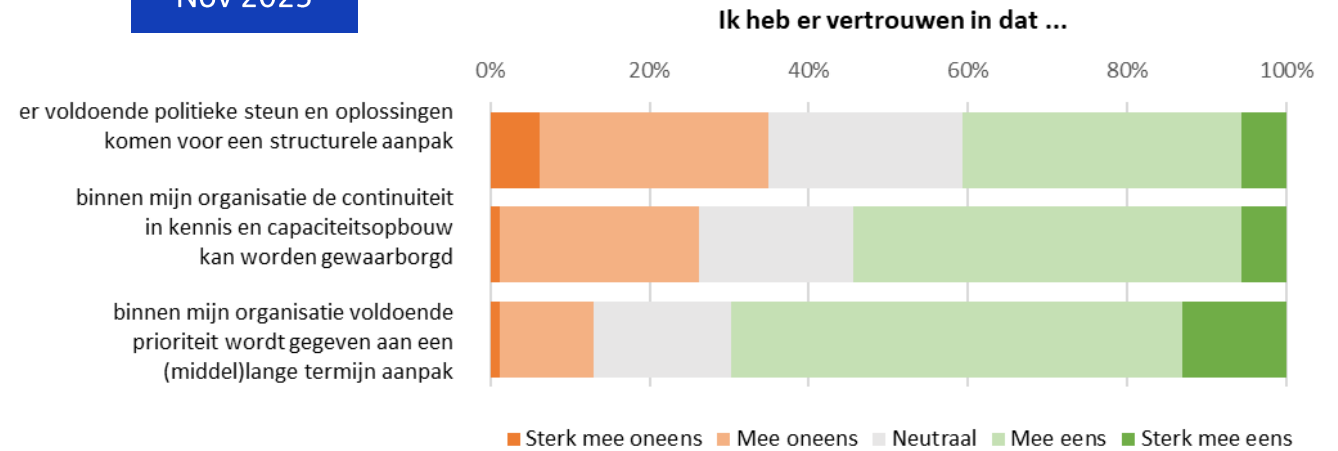
Mei 2023

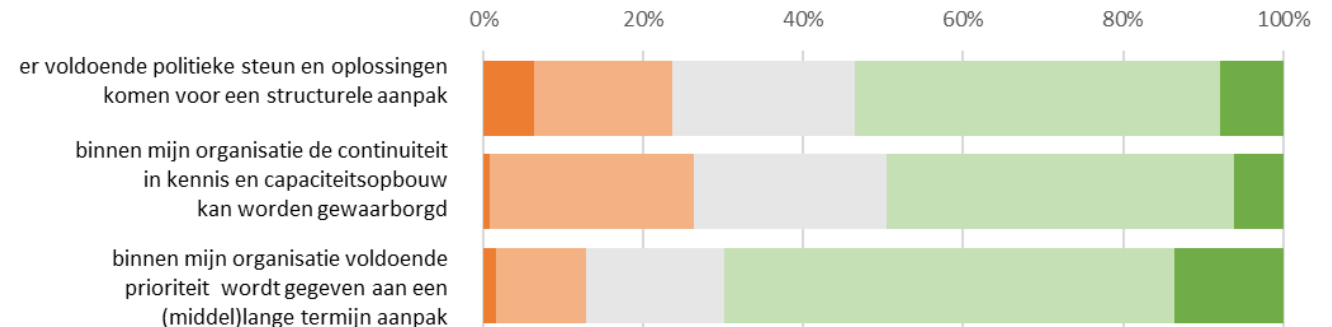
Vertrouwen (3)

- Het vertrouwen van de respondenten in voldoende politieke steun voor een structurele aanpak is iets afgenomen ten opzichte van de vorige editie. Dit moet worden gezien in het licht van de aankomende verkiezingen, die onvermijdelijk met onzekerheid gepaard gaan.
- Tweederde verwacht dat binnen de organisatie voldoende prioriteit is gewaarborgd voor een (middel)lange termijn aanpak. Ongeveer de helft vertrouwt erop dat hun gemeente continuïteit in kennis en capaciteitsopbouw kan waarborgen.
- In grote gemeenten (n=35) heeft een groter deel van de respondenten **geen vertrouwen** in voldoende politieke steun, dan in kleine gemeenten (n=41).

Nov 2023

Mei 2023

Ruimte voor verbetering (1)

- Meer dan de helft van de ondervraagden vindt dat samenwerking op de korte termijn beter kan, met alle genoemde belanghebbenden.
- Kleine gemeenten (n=35) hebben aanzienlijk meer behoefte aan betere samenwerking met woningcorporaties
- Het algemene beeld (n=165) bij deze antwoorden is ongeveer hetzelfde als bij de vorige edities uit november 2022 en mei 2023.

Nov 2023

Er is naar mijn mening op korte termijn ruimte voor verbetering op het gebied van samenwerking met...

0% 20% 40% 60% 80% 100%

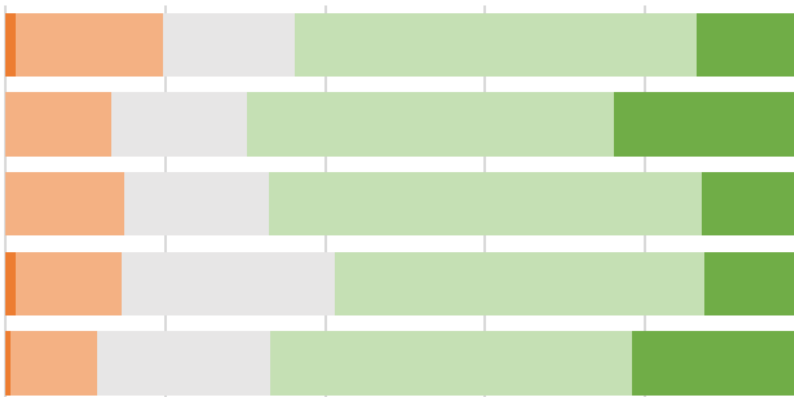
andere gemeentelijke dossiers

woningcorporaties

wijkteams en uitvoerders

omliggende gemeenten

de provincie

Mei 2023

andere gemeentelijke dossiers

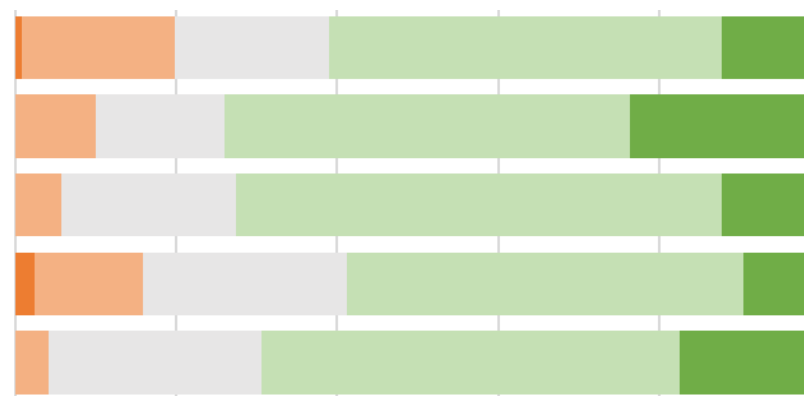
woningcorporaties

wijkteams en uitvoerders

omliggende gemeenten

de provincie

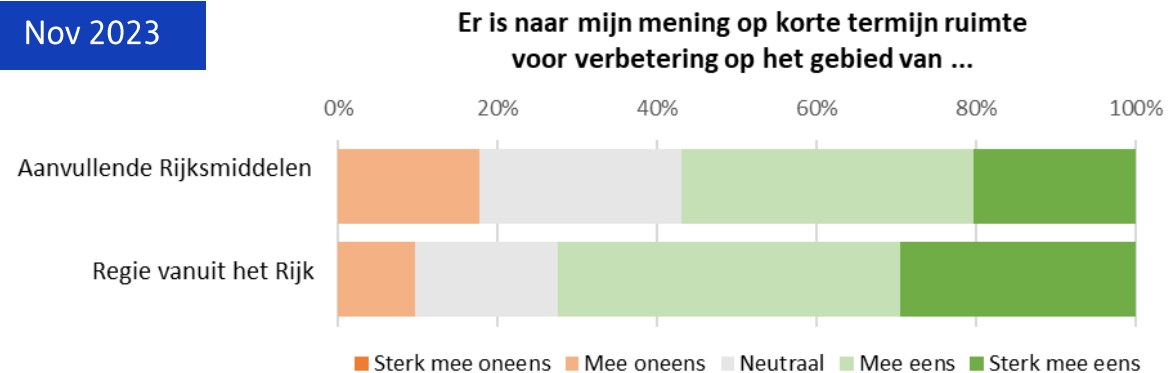
■ Sterk mee oneens ■ Mee oneens ■ Neutraal ■ Mee eens ■ Sterk mee eens

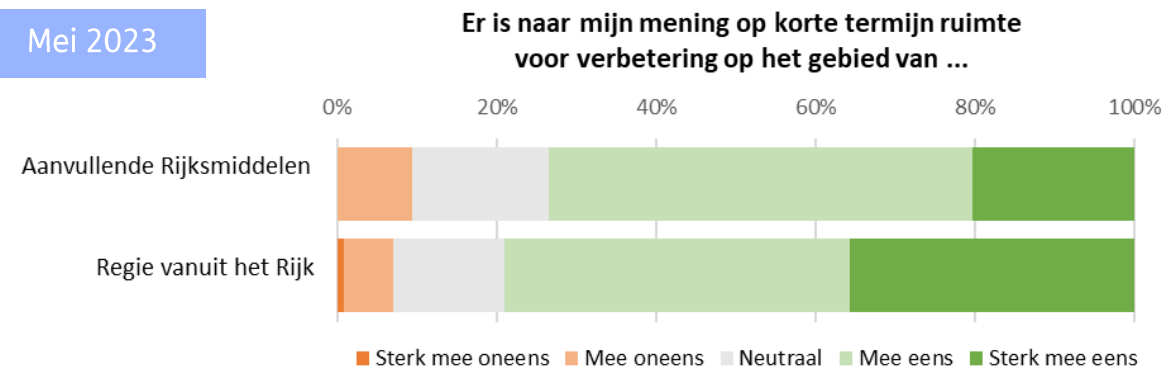
Ruimte voor verbetering (2)

- Ruim de helft van de respondenten zou aanvullende Rijksmiddelen willen, dit is minder dan in mei 2023. Tweederde wil meer regie vanuit het Rijk.
- De vraag om meer regie vanuit het Rijk speelt nog sterker bij de 100 kleinste gemeenten (n=35). Er is bij deze vraag weinig verschil tussen de grote steden (n=41) en de gehele steekproef.

Nov 2023

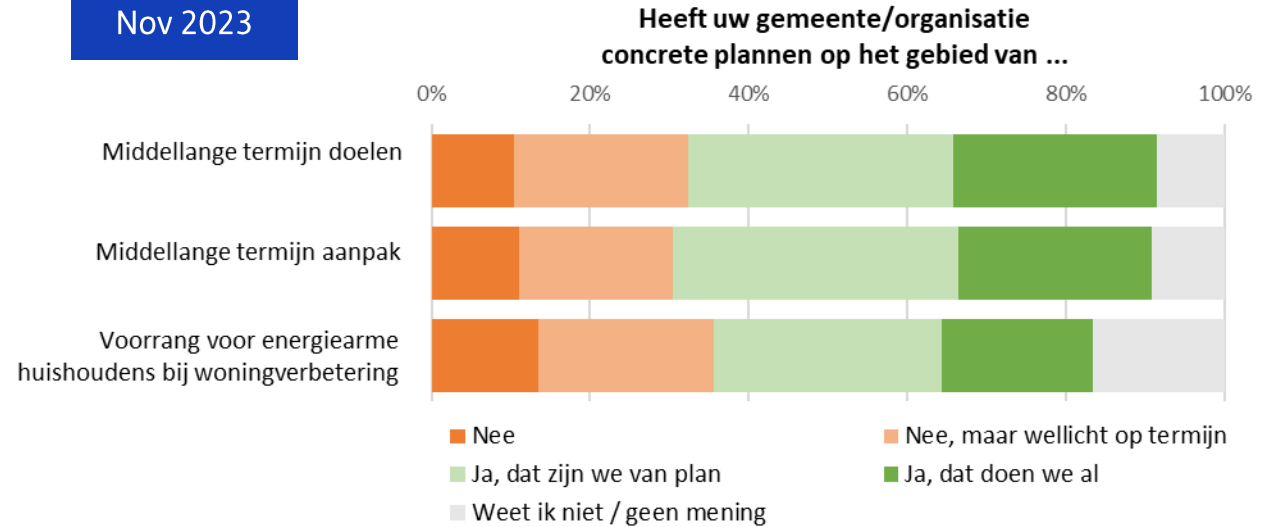
Mei 2023

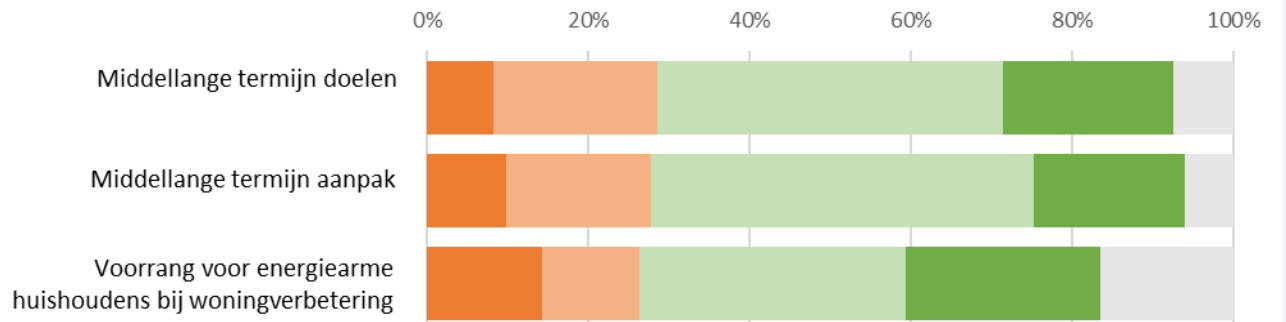
Concrete plannen (1)

- De meerderheid van de ondervraagden heeft concrete plannen op het gebied van middellange termijn doelen en aanpak, of is dit van plan.
- De grote gemeenten (n=41) hebben aanzienlijk vaker concrete plannen op het gebied van doelen, aanpak, en voorrang bij woningverbetering dan kleine gemeenten (n=35).

Nov 2023

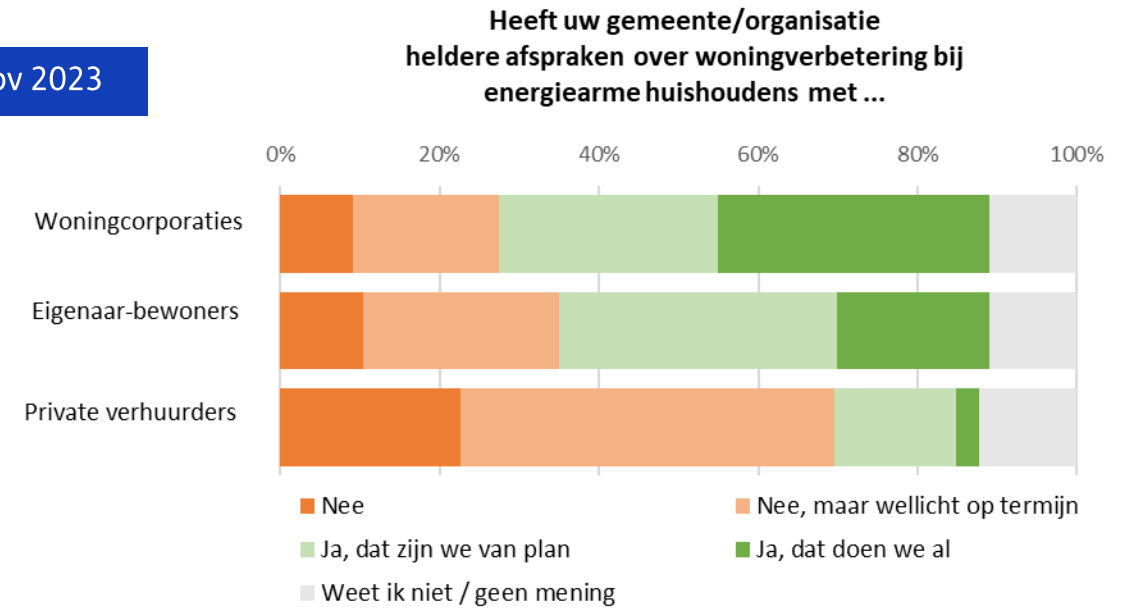
Mei 2023

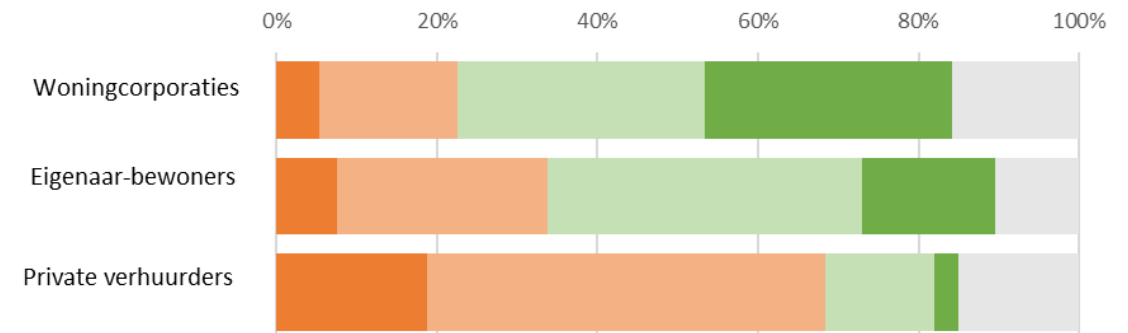
Concrete plannen (2)

- Circa 30% heeft heldere afspraken met **woningcorporaties** en nog eens eenderde is van plan die te maken.
- Eenderde van de gemeenten heeft geen heldere afspraken met **eigenaar-bewoners**;
- Tweederde van de gemeenten heeft geen heldere afspraken met **private verhuurders**. Bij grote gemeenten (n=35) is dit 80%.

Nov 2023

Mei 2023

Gemeenten aan het woord: twee open vragen

1. Als u naar de komende twee tot vijf jaar kijkt, welke **(beleids)handvatten** heeft uw gemeente om te zorgen dat bij energiearme huishoudens voldoende snel een ingrijpende woningverbetering (renovatie) kan plaatsvinden?
2. Welke **ondersteuning** in de vorm van rijksbeleid en/of welke **informatie** heeft uw gemeente nodig om te zorgen dat bij energiearme huishoudens voldoende snel een ingrijpende woningverbetering (renovatie) kan plaatsvinden?

We vroegen deelnemers aan de enquête naar hun persoonlijke mening en oordeel, vanuit hun professionele expertise, en niet naar de standpunten van hun gemeenten.

Kan renovatie voldoende snel plaatsvinden voor energiearme huishoudens?

- In Nederland hebben 602 duizend huishoudens te maken met energiearmoede; ongeveer 400 duizend daarvan wonen in een (zeer) slecht geïsoleerde woning. Ruim tweederde van de energiearme huishoudens woont in een corporatiewoning, bijna 20% huurt van een particuliere eigenaar, en ongeveer 12% heeft een koopwoning¹.
- De Rijksoverheid heeft als doel om voor 2030 zo'n 2.5 miljoen woningen te isoleren. Medio 2023 zijn er in Nederland nog 1.4 miljoen woningen met een energielabel E of slechter, waarvan 500 duizend huurhuizen.
- Er is een aanzienlijke overlap tussen de beleidsuitdagingen van verduurzaming en het tegengaan van energiearmoede. Er is echter ook een groot verschil: voor verduurzaming zijn concrete doelen gesteld, terwijl dat voor terugdringen van energiearmoede niet het geval is.
- Het wordt aan gemeenten en woningeigenaren overgelaten om te bepalen wie eerst aan bod komt bij grootschalige woningrenovatie. Deze volgorde is uiteraard van grote invloed op het terugdringen van energiearmoede.
- De meerderheid van de respondenten vindt dat energiearme huishoudens voorrang moeten krijgen bij renovatie, maar verwacht ook dat deze lang zullen moeten wachten. Hebben gemeenten de mogelijkheid om daar in te sturen?
- Hieronder geven we een overzicht van de beleidshandvatten, uitdagingen, en ondersteuningsbehoeften rondom ingrijpende woningverbetering voor energiearme huishoudens. 144 van de 165 respondenten hebben de open vragen van de enquête beantwoord; het onderstaande overzicht is gebaseerd op 24 pagina's antwoorden, en is aangevuld met citaten uit deze antwoorden.
- De eerste drie slides nemen de eigendomssituatie (sociale huurders, eigenaar-bewoners, en particuliere huurders) als startpunt en de daaropvolgende drie slides behandelen de thema's die ook zijn besproken in de eerdere edities van de enquête (middelen en capaciteit, visie en regie, en doelgroep en aanpak).

1. TNO (2023) Energiearmoede Nederland 2022 [\[link\]](#)

Huurders bij woningcorporaties

- Er zijn **nationale prestatieafspraken** met woningcorporaties gemaakt, die hun bezit voor 2028 gaan verduurzamen met middelen uit de vrijgevallen verhuurdersheffing. Gemeenten hebben geen invloed op deze nationale prestatieafspraken.
- In een aantal gemeenten zijn aanvullende afspraken gemaakt met woningcorporaties en wordt **samengewerkt**, bijvoorbeeld in renovatietrajecten. Gemeenten worden daarin wel beperkt door staatssteunregels, die het **lastig** maken om Rijksmiddelen samen met woningcorporaties te besteden.
- Diverse respondenten uiten zorgen dat de nationale prestatieafspraken **te vrijblijvend** zijn en dat er niets is opgenomen over het 'naar voren halen' van renovatie bij energiearme huishoudens.
- Respondenten geven aan dat ze er op (moeten) vertrouwen dat bij energiearme huurders van woningcorporaties voldoende snel een ingrijpende woningverbetering kan plaatsvinden, maar dat ze er **vrij weinig invloed** op kunnen uitoefenen.

“De gemeente kan nog strakker sturen op de lokale prestatieafspraken met de woningcorporaties. Afspraken hierover zijn momenteel globaal”

“Het enige dat we kunnen doen is in gesprek gaan met onze woonstichting. Daarnaast kunnen we alleen faciliteren en stimuleren.”

“Als we het hebben over de woningcorporatie in de gemeente dan zijn er geen handvatten, en ik verwacht ook niet dat die er snel zullen zijn.”

“Veel mensen in de doelgroep energiearme wonen in sociale huurwoningen. Daarover hebben we afspraken met de woningcorporatie, zodat zij woningverbetering naar voren halen in de planning.”

“[Daarnaast] is het voor mij onduidelijk op welke wijze de gemeente financieel mag bijdragen aan verduurzaming van woningen van woningcorporaties, in verband met staatssteunregelgeving”

“We voeren samen met de woningcorporaties gespikkeld bezitprojecten uit, waarbij we de particuliere eigenaren helpen om mee te doen met de woningverbetering.”

Eigenaar-bewoners

- Veel gemeenten hebben een **lokaal isolatieprogramma** ontworpen en hiervoor SpUk middelen voor de Lokale Aanpak Isolatie (LAI) aangevraagd. In een aantal gemeenten worden ook resterende SpUk middelen voor energiearmoede ingezet om hun isolatieprogramma beter bij die doelgroep aan te laten sluiten.
- Uit de enquête blijkt dat een aantal gemeenten een vorm van **maatwerk** biedt in hun isolatieprogramma, waarbij voor energiearme huishoudens bijvoorbeeld ook **ontzorging** wordt aangeboden. Dit is nodig omdat er een onoverzichtelijke verzameling van regelingen is ontstaan, maar ook omdat energiearme huishoudens vaker begeleiding nodig hebben bij aanvragen.
- Veel energiearme eigenaar-bewoners blijken nog steeds **lastig te helpen te zijn**, ondanks de beschikbare regelingen. Bijvoorbeeld omdat ze geen spaargeld hebben, geen (Warmtefonds)lening aan willen gaan, onderdeel zijn van een onwelwillende VVE, omdat er een stigma rust op een inkomenstoets, of omdat de nodige ingrepen groter zijn dan rendabel kan worden gefinancierd door de eigenaar.

“Ook zien we eigenaar-bewoners afhaken omdat ze bang zijn om een lening bij Warmtefonds of SVN af te sluiten uit angst voor schulden”

“We zien eigenaar-bewoners met een smalle beurs verdwalen in het oerwoud van subsidies en leningen. Daarom vragen het Rijk om de subsidie-spaghetti te vertalen in een subsidie-lasagne.”

“Woningeigenaren kunnen we redelijk helpen met een max van €5000. In de praktijk kennen deze vaak multi-problematiek, waardoor het toch lastig wordt”

“we bieden niet alleen informatie, maar zetten we ook nadrukkelijk in op (volledige) ontzorging.”

“Wij zien in de praktijk ... dat er in principe genoeg geld zit in de overwaarde van huizen. Woningeigenaren in armoede weten echter niet hoe ze dit geld kunnen benutten voor renovatie. Daarbij kunnen ze zich geen extra maandlasten permitteren. Ook vertrouwen ze niemand en kunnen in hun leven geen extra stress gebruiken. En begrijpen ze vaak de ingewikkelde aanvraagprocedures en hertoetsingseisen niet”

Middelen en capaciteit

- Waar de behoefte aan extra capaciteit in de voorgaande edities nog heel prominent was, is dat deze keer iets minder. We zien dat gemeenten **meer personeel** hebben op het dossier en dat taken zijn **opgenomen in (nieuwe) rollen**. Hierdoor worden energiearmoede-taken minder vaak neergelegd bij collega's die dat moeilijk naast hun reguliere takenpakket kunnen doen.
- Toch wordt er nog steeds gesignaleerd dat extra personeelscapaciteit de uitvoering van energiearmoedebeleid kan versnellen en verdiepen. Meerdere respondenten geven aan dat hun aanpak **kan worden opgeschaald** als er aanvullende middelen beschikbaar komen.
- Omdat de beschikbare middelen niet structureel zijn, wordt veel gebruik gemaakt van tijdelijke krachten en inhuur. Dit geeft weliswaar capaciteitsruimte, maar kan ook leiden tot **onvoldoende borging** van kennis en ervaring in de gemeentelijke organisatie.
- Een van de belangrijke bronnen van frictie is volgens de respondenten nog steeds dat de **meeste middelen tijdelijk** zijn (SPUK), zonder een duidelijke doorkijk naar de komende 2-5 jaar.

“Wij hebben een mooi programma met kleine en grote maatregelen voor huurders en woning-eigenaren opgezet met de SPUK energiearmoede middelen. Erg fijn dat hiervoor zoveel budget is vrijgemaakt.”

“Het goed stroomlijnen en inzetten van deze budgetten vraagt alle capaciteit. We komen niet tot eigen beleid en zijn min of meer het uitvoeringskantoor van het Rijk, waarbij we enige mate van vrijheid hebben over de wijze van uitvoering”

“Wij staan klaar om, met structurele financiële middelen, dit ontzorgaanbod voor eigenaar-bewoners verder door te ontwikkelen en op te schalen.”

“Veel (technische) kennis wordt door gemeenten uitbesteed, wat het proces gevoelig maakt voor (commerciële) beïnvloeding en de onafhankelijkheid in het geding brengt. Beleid dat er op gericht is om kennis en advisering onafhankelijk te houden zou zeer gewenst zijn”

“Flexibelere voorwaarden aan de Rijksmiddelen stellen. Lokale invulling past vaak net niet in landelijke uitkering/subsidies. Vertrouwen van lagere overheden.”

“Het grootste knelpunt is het vinden en vasthouden van capabele mensen die de huishoudens kunnen begeleiden. Een knelpunt daarbij is dat de middelen niet structureel zijn en dat we dus vaak met tijdelijke contracten moeten werken.”

Visie en regie

- Net als in voorgaande edities wordt bij de knelpunten veel nadruk gelegd op de schijnbare **korte-termijn aanpak** vanuit het Rijk, zonder dat er een doorkijk wordt gegeven naar de doelen en middelen voor de middellange termijn.
- Hoewel respondenten **waarderen** dat er gemeente-specifiek beleid kan worden vormgegeven, dat aansluit op hun wensen en omstandigheden, is er **frustratie** dat elke gemeente ‘het wiel moet uitvinden’.
- Een aantal thema’s waarop respondenten wat meer **centrale ondersteuning en regie** (nationaal of provinciaal) zouden willen zijn:
 - **Sjablonen** voor het opzetten van beleid en processen.
 - **Kennisdeling** en effectieve voorbeeldaanpakken die kunnen worden aangepast, gerepliceerd, en opgeschaald.
 - **Helderheid** en hulp bij frictie met de AVG, staatssteun, aanbestedingsregels, en Wet natuurbescherming (denk aan vleermuizenproblematiek).
 - Facilitering van **samenwerking** met andere (lokale) belanghebbenden.

“Wat doet de provincie in deze? Hebben ze een rol? Pakken ze een rol? Of gewoon niet, dan is het ook duidelijk. Maar wij weten het niet.”

“Er wordt in allerlei ruim 350 verschillende aanpakken georganiseerd omdat de verantwoordelijkheid bij de gemeente ligt. Er is geen eenheid in de aanpak.”

“Ik begrijp dat het Rijk wil helpen, maar vaak maken ze het lastiger met nieuwe spelregels ... Ik zou veel liever zien dat het Rijk behoeftes en zorgen ophaalt, dan een conceptaanpak publiceert en daarop zienswijzen vraagt van de betrokkenen.”

“Het Rijk heeft bepaald welk budget nodig is ... graag dan ook de concrete aanpakken er bij leveren, zodat gemeenten dit niet zelf uit hoeven zoeken.”

“meer uitgewerkte voorbeelden en denkrichtingen als er een SpUk in het leven geroepen wordt”

“Makkelijkere regelgeving bijvoorbeeld voor het isoleren van huizen (wet natuurbescherming SMP) en soepelere aanbestedingsregels”

“Langere termijn visie ipv losse SPUK gelden zodat er iets fatsoenlijks opgetuigd kan worden. Zo kan je ook partners betrekken en vertrouwen kweken bij de doelgroep”

Doelgroep en aanpak

- Gemeenten hebben veel ervaring opgedaan in de afgelopen anderhalf jaar en daarmee is de doelgroep **beter in beeld** gekomen. Tegelijkertijd blijft het lastig om de doelgroep te **benaderen** met een afdoende oplossing.
- Bij de aanpak van energiearmoede lopen gemeenten nog steeds tegen **knelpunten** aan rondom de AVG, staatssteun, aanbestedingsregels, en de Wet natuurbescherming. Zonder helderheid op deze thema's kunnen gemeenten veel minder effectief te werk gaan dan ze zouden willen.
- Net als in eerdere edities hebben respondenten het gevoel dat gemeenten lokaal 'het wiel opnieuw moeten uitvinden', terwijl het ontwerpen van een aanpak op hoofdlijnen ook op provinciaal of landelijk niveau zou kunnen.
- Er is een brede vraag naar kennisdeling, bijvoorbeeld door het uitwisselen van ervaringen en voorbeeldaanpakken.
- Het blijft onzeker of de financieringsaanpak voor renovatie, zoals de nationale overheid deze bijvoorbeeld via het Warmtefonds of de ISDE voor ogen heeft, ook werkt voor energiearme huishoudens. Diverse respondenten zijn daar niet van overtuigd.

“We hanteren een gelaagdheid met de inzet van menskracht en middelen naar mate van zelfredzaamheid van de inwoner...we bereiken de doelgroep die al met de rug naar de overheid staat via de verenigingen en maatschappelijke organisaties.”

“Onze conclusie is dat het heel goed is dat we middelen krijgen op basis van het aantal huishoudens in energiearmoede... maar dat vervolgens toetsen op inkomen niet werkt. Daar ligt te veel stigma op.”

“Herijking van het Warmtefonds, naar een meer sociale kredietbank functie”

“Richtlijnen voor omgang met corporaties. Ze zeggen geen geld te hebben voor verduurzamen van woningen. Gesprek met corporaties loopt snel vast hierdoor. Zij geven aan dat al het extra budget (verhuurdersheffing) is opgegaan aan hogere kosten (inflatie) etc.”

“Het zou enorm helpen als we inkomensgegevens voor ons energiearmoede programma mogen gebruiken!”

“In mijn optiek is het het waard om de gekozen positie tussen privacy vs doeltreffendheid te heroverwegen”

“Delen best practices in den lande”

Reflectie op de resultaten

1. Vergelijking met eerdere edities
2. Reflectie: voorrang voor energiearme huishoudens
3. Reflectie: nationale regie, doelen, en ondersteuning

Vergelijking met voorgaande edities (November 2022 en Mei 2023)

Enige terughoudendheid bij de vergelijking van resultaten is geboden: hoewel veel gemeenten in beide edities zijn vertegenwoordigd, kunnen we niet aannemen dat antwoorden van dezelfde respondenten komen.

De antwoorden op de **meerkeuzevragen** die in beide edities voorkomen, schetsen op vrijwel alle thema's een vergelijkbaar beeld als in de vorige editie. Er zijn ook verschillen:

- Een groter deel van de respondenten (40% in plaats van 25%) staat er voor open dat de Rijksoverheid gemeenten verplicht om energiearme huishoudens voorrang te geven bij ingrijpende woningverbetering.
- In deze derde editie vroegen we voor het eerst in hoeverre de gemeenten **zicht hebben op de volgorde** waarin ingrijpende woningverbetering plaats zal vinden, of de gemeenten voldoende handvatten hebben om deze volgorde te **beïnvloeden**, en of energiearme huishoudens naar verwachting lang zullen moeten **wachten**.

Op een aantal thema's rondom knelpunten en oplossingen, zijn de signalen consistent: gemeenten willen een **nationale visie, doelen, en regie**. Er is met name behoefte aan meer duidelijkheid over hoe energiearmoede wordt verankerd in de nationale strategieën voor de energietransitie.

Het valt op dat in elk van de drie edities wordt gesignaleerd dat **rollen en verantwoordelijkheden** van diverse actoren onduidelijk zijn, en dat er ruimte is voor **meer samenwerking**. Dit kan niet los gezien worden van de onvrede bij veel respondenten over de taken die hun gemeente toebedeeld krijgt en de ondersteuning die ze daarbij missen.

Reflectie: voorrang voor energiearme huishoudens

In het afgelopen jaar zijn grote stappen gemaakt in het beheersbaar maken van energiekosten voor huishoudens, met name door de inzet van SpUk geld voor energiearmoede (voor **kleinschalige** ingrepen). In de komende jaren wordt vooral ingezet op **grotere** ingrepen zoals isolatie, bijvoorbeeld via de SpUk middelen voor Lokale Aanpak Isolatie (LAI). Een aantal gemeenten gebruikt de resterende middelen voor energiearmoede om lokale isolatieaanpakken **te versterken**.

Uit de enquête blijkt dat de meeste respondenten **zich zorgen maken** over sociale en financiële problemen als gevolg van energiearmoede en vinden dat kwetsbare huishoudens **voorrang** zouden moeten krijgen bij renovatie, maar ook dat ze **weinig handvatten** hebben om deze volgorde te beïnvloeden.

Het is in hoge mate aan eigenaar-bewoners en verhuurders om te bepalen wanneer zij overgaan tot renovatie; de gemeenten kunnen alleen **faciliteren en stimuleren**.

De steun voor de lokale isolatieaanpak vanuit het Rijk is veelal **generiek** en niet toegespitst op de uitdagingen die we zien bij **energiearme huishoudens**. Zo zijn het Warmtefonds en de ISDE minder geschikt voor huishoudens met weinig of geen spaargeld.

Zolang er **geen nationale doelstellingen** zijn voor het terugdringen van energiearmoede, en gemeenten weinig handvatten hebben om de volgorde van renovatie te beïnvloeden, is er een **reële kans** dat energiearme huishoudens lang moeten wachten op grote ingrepen als isolatie en renovatie. Het gevolg is dat deze groep lang **kwetsbaar zal blijven** door de hoge energiekosten.

Reflectie: meer grip, maar onzekerheid blijft

We zien dat in de afgelopen anderhalf jaar **veel werk is verzet** en dat gemeenten steunpakketten hebben opgezet en uitgevoerd. De algemene indruk is dat er grote vooruitgang is geboekt, maar dat er ook (veel) ruimte is voor verbetering in samenwerking en verduidelijking van rollen en verantwoordelijkheden (zie meerkeuzevragen).

De **drie samenhangende knelpunten** die in dit verband herhaaldelijk terugkomen zijn gebrek aan, en onzekerheid rondom:

1. Lange termijnstrategie en -planning (nationaal *en* lokaal);
2. Personeelscapaciteit
3. Ondersteunende regie:
 - **Sjablonen** voor het opzetten van beleid en processen, zodat niet alle gemeenten 'het wiel moeten uitvinden'.
 - **Kennisdeling** en voorbeelden van effectieve aanpak die kunnen worden gerepliceerd en opgeschaald.
 - **Helderheid** en hulp bij frictie met AVG, staatssteun, aanbestedingsregels, en de Wet natuurbescherming.
 - **Samenwerking** met andere (lokale) belanghebbenden.

De suggesties van de respondenten om dit aan te pakken zijn samen te vatten in verbetering op drie thema's waarop ze van het Rijk actie verlangen:

- Lange-termijn beleid op energiearmoede
- Structurele middelen en voorspelbaarheid
- Ondersteunende regie

Het beeld dat ontstaat uit de antwoorden op de enquête is dat men de ruimte om in te spelen op lokale diversiteit waardeert. Er wordt *niet* gevraagd om de energietransitie voor heel Nederland tot in detail voor te schrijven, maar *wel* om **regie die ondersteunt** en gemeenten helpt beter met de hierboven genoemde knelpunten om te gaan.

Lange termijnbeleid, structurele voorspelbare middelen, ondersteunende regie kunnen de inzet van Rijksmiddelen voor de aanpak van energiearmoede **efficiënter en effectiever** maken.

Colofon

- **Publicatie:** TNO 2023 P12144
- **Datum:** November 2023
- **Project:** Landelijk Onderzoeksprogramma Energiearmoede (060.52803)
- Dit onderzoek maakt deel uit van het meerjarig Landelijk Onderzoeksprogramma Energiearmoede dat wordt uitgevoerd door TNO in samenwerking met de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), en Economische Zaken en Klimaat (EZK), de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Flevoland, RVO, VNG en het CBS.
- **Auteurs:** Xander van Tilburg, Thomas Schuurman-Hess, en Koen Straver.
- **Contact:** xander.vantilburg@tno.nl

Onderzoeksmethode

- In oktober 2023 hebben we beleidsmedewerkers uit alle Nederlandse gemeenten gevraagd een vragenlijst in te vullen over energiearmoede. Hiervoor hebben we onze contactenlijst uit de eerste twee edities van de enquête (uit november 2022) gebruikt, aangevuld met onze contacten uit eerdere samenwerkingen met gemeenten en provincies op dit thema. In september 2023 hebben we gemeenten waarvan we geen contactgegevens hadden aangeschreven met het verzoek om ons in contact te brengen met de juiste personen. We hebben circa 400 mensen benaderd; 165 mensen hebben de enquête ingevuld.
- De online enquête bestond uit vijf blokken meerkeuzevragen en een tweetal open vragen, allemaal over de aanpak van energiearmoede. We vroegen deelnemers aan de enquête naar hun persoonlijke mening en oordeel, vanuit hun professionele expertise. De resultaten geven dus niet de officiële standpunten van de gemeenten weer, maar geven wel een goed beeld van wat er speelt en waar men zich (geen) zorgen over maakt. De resultaten zijn geanonimiseerd en niet te herleiden naar individuele respondenten.
- Om tot de resultaten van de meerkeuzevragen te komen hebben we de antwoorden van alle respondenten geteld. Alle antwoorden zijn even zwaar meegeteld, ongeacht de grootte van de gemeente of het aantal respondenten per gemeente (in 20 gemeenten hebben twee respondenten de vragenlijst ingevuld en in vijf gevallen hebben meer dan twee deelnemers uit dezelfde gemeente deelgenomen aan de enquête).
- Voor de analyse van de knelpunten en ondersteuningsbehoeften in de open vragen hebben we dezelfde categorieën gebruikt als in de eerste twee edities van het rapport uit november 2022 en mei 2023. Antwoorden op de open vragen beslaan 24 pagina's en zijn hier samengevat weergegeven.

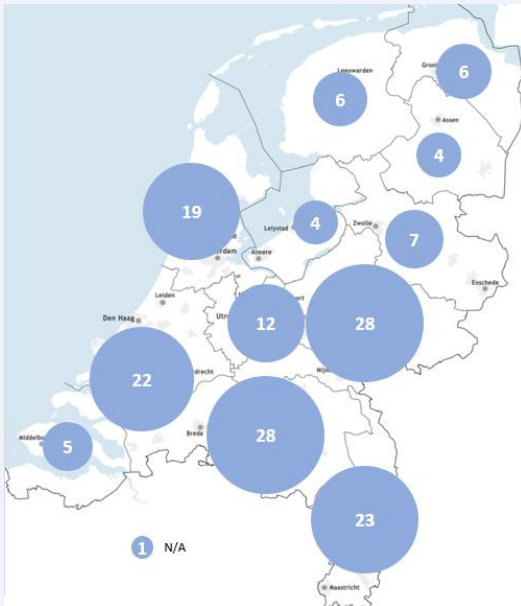
Onderzoeksdata

Nov 2023

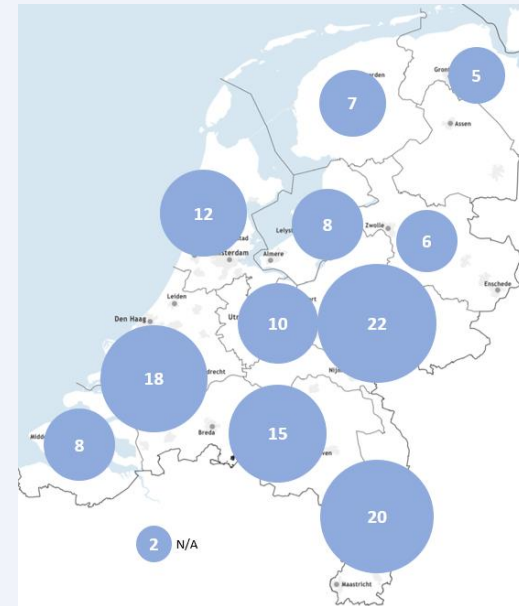
- 165 respondenten uit 135 gemeenten
 - 71 energie- en duurzaamheid, 21 sociaal domein, 2 volkshuisvesting, 71 meerdere thema's
 - 35 respondenten uit 24 grotere gemeenten (G44)
 - 41 respondenten uit de 100 kleinste gemeenten (minste bewoners)

Mei 2023

- 133 respondenten uit 105 gemeenten
 - 59 energie- en duurzaamheid, 29 sociaal domein, 1 volkshuisvesting, 44 meerdere thema's
 - 19 respondenten uit 15 grotere gemeenten (G44)
 - 37 respondenten uit de 100 kleinste gemeenten (minste bewoners)

60% (81 van 135) van de gemeenten in de editie nov 2023 waren in eerdere edities ook vertegenwoordigd, voor 40% (54 van 135) was de deelname voor het eerst. 59% (62 van 105) van de gemeenten in de editie mei 2023, heeft de enquête in nov 2023 ook ingevuld.

Selectie steunmaatregelen gerelateerd aan energiearmoede Rijksoverheid

2021

- SPUK: 150 mln. euro voor gemeenten om energiearme huishoudens te helpen.

2022

- Verlaging energiebelasting op elektriciteit voor huishoudens en bedrijven.
- Teruggave energiebelasting van €560 naar €785.
- SPUK: additionele 150 mln. euro voor gemeenten om energiearme huishoudens te ondersteunen.
- Verhoging energietoeslag voor uitkeringsgerechtigden en mensen die 120% sociaal minimum verdienen, van €200 naar €800 en vervolgens naar €1300. Deze verhoogde toeslag wordt in 2023 opnieuw uitgekeerd. Gemeenten kunnen al in 2022 €500 van de energietoeslag voor 2023 uitkeren.
- Energie BTW verlaging van 21% naar 9% (aardgas, elektriciteit en stadsverwarming).
- Verhoging minimum loon en daaraan gekoppelde uitkeringen met 10%.
- Prijsplafond: huishoudens met een gemiddeld verbruik betalen de gemiddelde energieprijzen van januari 2022. Gaat in vanaf januari 2023. 40 cent/KWh en €1.45 m³ gas. Kosten gelden voor gebruik van 2900 kilowatt uur en 1200 m³ gas.
- Uitkering van 190 euro energietoeslag voor alle huishoudens met een stroomaansluiting in november en december 2022.
- Uitbreiding van de voorwaarden van het Nationaal Warmtefonds: woningeigenaren met een laag inkomen lenen tegen 0% rente voor energiebesparende maatregelen.

2023 (stand april 2023)

- €200 mln. voor het tegengaan van energiearmoede door de inzet van energiefixers (SPUK).
- €306 mln. voor de isolatie van ruim 200.000 woningen. Gemeenten kunnen tussen 1 maart en 31 mei 2023 een voorstel indienen voor de eerste tranche van de specifieke uitkering (SPUK).
- Rijksbijdrage aan het private initiatief “Tijdelijk Noodfonds Energie”
- Sinds 25 april 2023 kunnen huishoudens met blokverwarming compensatie voor hun energierekening aanvragen. De hoogte van de compensatie hangt ervan af of mensen een gedeelde aansluiting hebben voor alleen warmte of elektriciteit, of voor beide.

2023 (stand nov 2023)

- Dit betreft een reservering voor een bijdrage van het Rijk aan het Tijdelijk Noodfonds Energie in 2024. Het Noodfonds streeft ernaar om per januari 2024 weer te starten.
- DUO keert begin 2024 een eenmalige tegemoetkoming uit aan studenten voor de energiekosten.
- Om de koopkracht te bevorderen en de armoede te bestrijden zijn middelen gereserveerd voor een energietoelage in 2024.
- SPUK Kansrijke Wijk aanvragen voor het opleiden van werkzoekenden tot energiefixers. Verschillende energiefixteams gaven recent aan snel hun werkzaamheden te kunnen uitbreiden. Ook staan ze open voor werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Selectie recente kamerbrieven (1)

- 20221107 **Beantwoording vragen over tijdelijk prijsplafond**; EZK [\[link\]](#); “De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat heeft naar aanleiding van beide stukken circa 200 vragen ingediend ...Door uw Kamer is daarbij verzocht om beide sets aan vragen tegelijkertijd te beantwoorden.”
- 20221107 **Ondersteuning doe-het-zelfmaatregelen**; BZK [\[link\]](#) “snelste en beste manier om deze ondersteuning vorm te geven is in mijn ogen via de lokale aanpak van het Nationaal isolatieprogramma van gemeenten... Ik ben daarom voornemens om in de vormgeving van de ondersteuning van doe-het-zelvers extra aandacht te besteden aan de bovengenoemde aspecten: effectiviteit, gezondheid en rechtmatigheid”
- 20221121 **Vaste energiecontracten in de consumentenmarkt**; EZK [\[link\]](#) Ik wil borgen dat iedereen weer een bewuste keuze kan maken tussen een energiecontract met een variabele prijs en een energiecontract met een vast tarief, dat meer zekerheid biedt... Daarnaast wil ik via de wet regelen dat er meer vaste energiecontracten aangeboden gaan worden door energieleveranciers.
- 20221128 **Tijdelijk noodfonds energie**; SZW [\[link\]](#) “Ik ben voornemens, onder voorwaarden, het door energieleveranciers en maatschappelijke organisaties geïnitieerde private, maar van hen onafhankelijke opgericht tijdelijke Noodfonds Energie, eenmalig en tot uiterlijk 1 april 2023, te ondersteunen... Het pakket aan maatregelen zal veel huishoudens deze winter zekerheid bieden. Het aantal huishoudens dat in de knel dreigt te komen, zal hierdoor naar verwachting beperkt kunnen worden. Ondanks deze maatregelen zullen er echter huishoudens zijn die niet in staat zijn de (volledige) energienota te betalen.”
- 20221222 **Gezamenlijke afspraken van verhuurders, gemeenten en het Rijk over maatwerk bij het voorkomen van huisuitzettingen tijdens de energie- en inflatiecrisis**; BZK [\[link\]](#). “Met deze afspraken hebben de partijen de intentie uitgesproken om huisuitzettingen door betaalachterstanden als gevolg van de energiecrisis en hoge inflatie, zoveel mogelijk te voorkomen”
- 20221223 **Versnelling verduurzaming gebouwen in beheer van Verenigingen van Eigenaars (VvE's)**; BZK; [\[link\]](#)
- 20230127 **Aanbieding monitor energiearmoede in Nederland**; EZK/SZW [\[link\]](#) “Hierbij bieden wij u ... de eerste Monitor Energiearmoede in Nederland aan.”
- 20230207 **Lancering tijdelijk noodfonds energie**; SZW [\[link\]](#) “het Tijdelijk Noodfonds Energie is het private initiatief van energieleveranciers en maatschappelijke organisaties en heeft als doel het financieel ondersteunen van deze huishoudens in Europees Nederland”

Selectie recente kamerbrieven (2)

- 20230214 **Cijfers TNO-rapport ‘Energiearmoede in Nederland 2022’**; SZW [\[link\]](#) “Het Noodfonds Energie heeft tot doel te voorkomen dat problematische schulden ontstaan... Het Tijdelijk Noodfonds Energie heb ik gevraagd of het mogelijk is binnenkort met een eerste inzicht te komen over de uitputting van het fonds, ook met het oog op de eventuele werving van meer private middelen”
- 20230222 **Verkenning instrumenten voor gerichte compensatie huishoudens kwetsbaar voor hoge energieprijzen na 2023**; meerdere ministeries [\[link\]](#) “In deze brief is aangegeven welke maatregelen het kabinet verkent om huishoudens die kwetsbaar zijn voor de gevolgen van hoge energieprijzen de komende jaren gericht te ondersteunen tijdens de afbouw van de generieke maatregelen”
- 20230317 **Versnelling aanpak energiearmoede gebouwde omgeving**; BZK [\[link\]](#); “Vooruitlopend op de voorjaarsbesluitvorming stelt het kabinet 300 miljoen euro beschikbaar in 2023 voor de lokale isolatie aanpak van gemeenten in de kwetsbare koop en voor de opschaling van energiefixers en energiefixteams...Ik ga daarbij in op • Energiearmoede gebouwde omgeving • Nationaal Warmtefonds • Gebouwgebonden financiering • Nationaal isolatieprogramma: lokale aanpak • Isolatiecoalitie • Verbeterjehuis.nl • De evaluatie van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) • De start van het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) • Energieloketten • Versnellingsagenda Verenigingen van Eigenaars”
- 20230428 **Uitkomsten verkenning instrumenten voor gerichte compensatie huishoudens kwetsbaar voor hoge energieprijzen na 2023**; meerdere ministeries [\[link\]](#) “....dat het niet mogelijk is om een energietoeslag [via de reguliere toeslagensystematiek] in te voeren per 2024. Op zijn vroegst is een nieuwe toeslag in te richten voor 2025, waarbij geen koppeling gelegd kan worden aan energieverbruik of het energielabel van de woning omdat deze gegevens nog niet structureel en uniform worden bijgehouden... Wel blijft het mogelijk om huishoudens tegemoet te komen via verhogingen van de zorg- en huurtoeslag... ook gekeken naar een door de gemeenten uit te keren energietoeslag... VNG heeft echter namens gemeenten aangegeven de energietoeslag in 2024 niet te willen of kunnen uitvoeren... Varianten van gerichte prijsplafonds, zoals via een koppeling aan inkomensgegevens, zijn niet uitvoerbaar per januari 2024 omdat het realiseren van nieuwe juridische kaders en het koppelen van de data zeer complex en privacygevoelig is... Indien de extreme situatie van hoge en volatiele energieprijzen zich opnieuw voordoet en het aanbod van vaste competitieve contracten verdwijnt, zijn generieke varianten op het huidige prijsplafond, bijvoorbeeld met lagere verbruiksgrenzen en/of hoger maximumtarief, een optie voor 2024”.

Selectie recente kamerbrieven (3)

- 20230531 **Antwoord op vragen van het lid Kröger over de Voorjaarsbesluitvorming Klimaat; [link](#) EZK;** “Vraag 9: Hoeveel extra huizen schat u in te verduurzamen met de extra middelen voor het Nationaal Isolatieprogramma (maatregel G5) en de maatregel Collectieve aanpak kwetsbare wijken versterken (G7)? Antwoord 9: In het Coalitieakkoord is reeds uitgegaan van een budget van € 3.350 mln voor het Nationaal Isolatieprogramma (NIP), bovenop de € 514 mln die het vorige kabinet reeds had toegekend en de € 300 miljoen die dit kabinet bij Prinsjesdag extra vrij heeft gemaakt voor kwetsbare huishoudens. (...)De middelen zullen worden besteed in kwetsbare wijken en dorpen aan extra subsidie en ondersteuning per woning. De meest kwetsbare huishoudens worden al geholpen via diverse sporen zoals de lokale aanpak van het NIP”.
- 20230602 **Kabinetsappreciatie WRR-rapport Rechtvaardigheid in klimaatbeleid; [link](#); EZK, I&W;** “De WRR doet drie aanbevelingen aan het kabinet: 1. Verbreed het debat en behandel het klimaatbeleid als een verdelingsvraagstuk. (...). 2. Veranker de aandacht voor rechtvaardigheid in het beleidsproces door de verdelingsbeginselen stelselmatig en vroegtijdig expliciet te maken. 3. Zorg voor institutionele borging en toetsing van de aandacht voor een rechtvaardige verdeling van klimaatkosten. Het kabinet omarmt deze aanbevelingen. Ten eerste omdat dit kabinet een rechtvaardige transitie nastreeft. Ten tweede omdat, zoals de WRR aangeeft, maatschappelijk draagvlak voor ambitieus en effectief klimaatbeleid cruciaal is voor het slagen van de transitie.”
- 20230906 **Structureel opschalen (ver)bouwcapaciteit; [link](#);** Uiteindelijk moet (...) in 2026 25.000 woningen p/j in grootschalige renovatieprogramma’s naar minimaal de standaard voor woningisolatie worden gebracht. In 2030 moet dit aantal zijn gegroeid naar 75.000 woningen per jaar. Als eerste stap zal BZK samen met verbouwstromen in de tweede helft van dit jaar een aantal regionale renovatiedeals met corporaties, bouwers en gemeenten afsluiten. De focus zal daarbij liggen op regio’s met relatief grote energiearmoede en op het aardbevingsgebied.
- 20230616 **Voorjaarsbesluitvorming klimaat, gebouwde omgeving en voortgangsrapportage PVGO; [link](#);** Het ingestelde prijsplafond en de ingezette middelen tegen energiearmoede hebben [de] gevolgen enigszins verlicht, met energiefixers worden er stappen gezet om huishoudens op korte termijn weerbaarder te maken tegen hoge energieprijzen, maar de beste manier om huishoudens te beschermen tegen sterk wisselende energieprijzen is het structureel beperken van het energieverbruik door bewust om te gaan met energie en door de woningen te verduurzamen

Selectie recente kamerbrieven (4)

- 20230623 **Concept-update Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan** [link](#) EZK; “Voorstel INEK; Het toekomstbeeld van de Nederlandse energievoorziening, o.a. over rechtvaardigheid”
- 20230627 **Antwoord op vragen van de leden Inge van Dijk en Bontenbal over het bericht 'Eigen Huis: subsidieaanvraag voor groen huis rompslomp'**; [link](#); BZK; “Het tempo van verduurzaming moet verder omhoog om de doelen van het kabinet te halen en het is belangrijk om iedereen in de koopsector te bereiken. Samen met de RVO en andere ministeries wordt gedurende het gehele jaar gewerkt aan het verbeteren van de subsidieregelingen. (...) [Ik wil] organisaties stimuleren die woningeigenaren praktisch helpen bij de aanvraag of zelfs namens hen de aanvraag verrichten. Denk aan energieloketten en isolatiebedrijven die de hele aanvraag voor isolatiesubsidie voor de huiseigenaar regelen en aan gemeenten die huiseigenaren met een laag inkomen ontzorgen in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma. Een vast onderdeel van iedere wijzigingsprocedure is het berekenen van de impact op de administratieve lasten, dat wordt ook voor de ISDE gedaan.
- 20230905 **VvE-Versnellingsagenda verduurzaming**; [link](#); BZK; De volgende thema's staan centraal in de versnellingsagenda: 1. Aanpassing besluitvorming. Aanpassing van bepaalde (besluitvormings)regels voor VvE's bij verduurzaming; 2. Verbetering financiële ondersteuning. Verbeteringen in de Subsidieregeling. Verduurzaming voor Verenigingen van Eigenaars (SVVE), verbetering van de financiering van het Warmtefonds voor VvE's en aanvullende subsidiemogelijkheden vanuit Rijk en gemeenten voor VvE's; 3. Verbetering informatievoorziening en ontzorging. Verbeterde informatievoorziening voor individuele appartementseigenaars en VvE's en een landelijk dekkend marktaanbod van ontzorging 4. Versnelling grote VvE's. Grote VvE's de komende jaren in grotere stappen te laten verduurzamen; 5. Ondersteunen van (vooral kleine) VvE's die nog geen functionerende VvE-organisatie hebben, met voorrang in kwetsbare wijken.
- 20230905 **VvE-versnellingsagenda verduurzaming gebouwen in beheer van Verenigingen van Eigenaars**; [link](#), BZK; “Extra middelen Energiearmoede en lokale aanpak ook inzetbaar voor VvE. Het Rijk stelt gemeenten middelen ter beschikking voor het tegengaan van energiearmoede en voor het isoleren van woningen van eigenaar-bewoners met slechte labels in de lokale aanpak het Nationaal Isolatieprogramma”

Selectie recente kamerbrieven (5)

- 20230918 **Antwoord op vragen van de leden Thijssen en Kröger over het artikel 'Vrees voor stijging gasprij: Nederland onderschat de risico's';** [\[link\]](#), **EZK**; “De energiemarkt heeft zich lange tijd in een onzekere periode bevonden door de oorlog in Oekraïne. Inmiddels zien we dat de markt ten opzichte van een jaar geleden een stuk rustiger is geworden. (...) Op dit moment zijn de prijzen significant lager dan vorig jaar. (...) Ik zie daarom op dit moment geen reden om in te grijpen in de markt, maar ik houd uiteraard de situatie in de gaten. Hier worden onder andere de cijfers van het CBS en de energiearmoede monitor van TNO voor gebruikt. De eerstvolgende monitor van TNO zal in het eerste kwartaal van 2024 uitkomen.
- 20230918 **Gemeentenieuws van SZW 2023- speciale editie (over energiearmoede);** [\[link\]](#), **SZW**; “De Minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen vraagt uw aandacht voor het onderstaande, speciale bericht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), dat in het teken staat van maatregelen ten aanzien van energiearmoede. Het parlement dient het wetsvoorstel eenmalige energietoeslag 2023 aan te nemen, alvorens de wet in werking treedt. Voor een tijdige uitvoering van de energietoeslag 2023 is het van belang dat gemeenten voorbereidingen kunnen treffen.
- 20231003 **Wet Energietoeslag 2023 aangenomen;** [Link](#); **SZW**; De Tweede Kamer heeft vandaag ook de Eerste Kamer ingestemd met het wetsvoorstel Eenmalige Energietoeslag 2023. Gemeenten kunnen daardoor beginnen om – net als in 2022 – huishoudens op of net boven het sociaal minimum te helpen met de hoge energiekosten.
- 20231004 **Aanpak natuurinclusief isoleren met de handvatten en vervolgstappen;** [\[link\]](#), **BZK**; Hierbij zend ik u, (...), de aanpak natuurinclusief isoleren met de handvatten en vervolgstappen, mede naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State inzake de na-isolatie van spouwmuren. (...)De biodiversiteit en beschermde diersoorten staan onder druk en de isolatie van slecht geïsoleerde woningen is urgent om de energierekening voor kwetsbare huishoudens betaalbaar te houden en om de afgesproken CO₂-reductiedoelen te halen. De kernboodschap voor huiseigenaren is dat ze de volgende twee stappen moeten nemen bij het isoleren van hun woning. 1. Kies voor een isolatiebedrijf dat natuurvriendelijk isoleert. 2. Check of jouw woning in een gebied staat dat al meegenomen is door de gemeente in een ontheffing op basis van een «soortenmanagementplan» (SMP) of een pre-SMP.
- 20231110- **Schriftelijke antwoorden op vragen gesteld tijdens de eerste termijn van de begrotingsbehandeling van Economische Zaken en Klimaat;** [\[link\]](#); **EZK/BZK**; “Energiearmoede dreigt komend jaar erger te worden. Hoe kan het dat er geen extra geld is voor een lagere energierekening? Antwoord: Er geldt tot het einde van 2023 uiteraard nog de bescherming van het prijsplafond en volgt nog dit jaar de uitkering van de energietoeslag 2023 aan kwetsbare huishoudens met een inkomen op of net boven het sociaal minimum. Tot slot is het ook goed om te blijven benadrukken dat het weer mogelijk is om een vast contract af te sluiten met prijzen onder het prijsplafond, voor 1 jaar of langer.

Selectie recente kamerbrieven (6)

- 20231010 **Reactie kabinet op commissie sociaal minimum;** [\[link\]](#); SZW; Voor kwetsbare huishoudens die daarmee nog steeds moeite hebben om de hogere energierekening te betalen, heeft het Rijk wederom een bijdrage aan het Tijdelijk Noodfonds Energie 2024 beschikbaar gesteld (60 miljoen). Om de problematiek structureel aan te pakken zet het kabinet in op het energiezuiniger maken van woningen, het helpen van gezinnen bij energiezuinig gedrag. Het Programma Versnelling Gebouwde Omgeving (PVGGO) en het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) zijn hierbij essentieel.
- 20230914 **Position paper Aedes t.b.v. rondetafelgesprek Verduurzaming van de woningvoorraad en aanpak energiearmoede;** [\[link\]](#); "Corporaties zien dat mooie ambities regelmatig stuk lopen op problemen in de praktijk. Een tekort aan mensen en kennis, lange vergunningenprocedures en tegenstrijdige eisen zijn enkele voorbeelden. De hoge kosten en vertragingen die het volgen van de Wet natuurbescherming met zich meebrengt, laten zien hoe ingewikkeld het kan zijn. Het isoleren van woningen is een grote uitdaging en vraagt veel van corporaties. De andere opgave, namelijk van het aardgas af gaan, is echter nog complexer. Dit kunnen corporaties niet alleen. Hetzelfde geldt voor gemeenten en andere eigenaren. Alleen samen gaat ons dit lukken. Allereerst moeten de kaders helder zijn waarbinnen alle partijen kunnen opereren. Zorg daarom voor het snel behandelen van wetgeving als de WGIW en WCW."
- 20230914 **Position paper NVDE t.b.v. rondetafelgesprek Verduurzaming van de woningvoorraad en aanpak energiearmoede;** [\[link\]](#); Honderdduizenden mensen kunnen hun energierekening alleen omlaag krijgen als hun woning ingrijpend wordt verbeterd. Dat kunnen ze zelf niet betalen. Hoewel er verscheidene potjes en regelingen zijn, slagen we er met de huidige aanpak nog niet in woningverbetering snel genoeg aantrekkelijk en bereikbaar te maken voor mensen. De NVDE bepleit een grootschalige aanpak van woningverbetering in buurten en wijken met veel energiearmoede. Gemeenten en bewoners moeten ontzorgd worden.
- 20230914 **Position paper SVH t.b.v. rondetafelgesprek Verduurzaming van de woningvoorraad en aanpak energiearmoede;** [\[link\]](#); SVH ziet de volgende onderwerpen als essentieel om energiearmoede aan te pakken en de verduurzaming van de woningvoorraad te realiseren. Zorg voor stabiel en voorspelbaar klimaatbeleid; - Een betaalbare energierekening zorgt voor meer verduurzamingsruimte en minder energiearmoede; - Neem barrières voor verduurzaming weg; - Normerend beleid is geen oplossing om te kunnen versnellen; - Blijf uitvoering verduurzamingsmaatregelen isolatie en zonnepanelen stimuleren; - Voldoende en passende subsidie is cruciaal; - Maak vaart met uitvoering versnellingsagenda VvE's.

Selectie recente kamerbrieven (7)

- 20230914 **Position paper Woonbond Rondetafelgesprek verduurzaming van de woningvoorraad en aanpak energiearmoede** [\[link\]](#) [De woonbond draagt twee oplossingen aan] 1. Zorg dat een publiekrechtelijke toezichthouder ook de mogelijkheden heeft om klachten over afgegeven energielabels in ontvangst te nemen, te onderzoeken én te verbeteren. Daarmee krijgt zo'n toezichthouder gelijk een meer risicogericht karakter. Immers, klachten zullen sneller voorkomen daar waar het belang van een correct energielabel hoger is. En zeker in de huursector is dat belang groot 2. Kom tot een herijking van het energielabel t.o.v. de NTA 8800. Zorg ervoor dat de labelklasse weer gelijkmatig toegekend wordt aan de woningvoorraad. Dat zal vaak betekenen dat woningen die niet verbeterd worden een stapje achteruitgaan, maar dat doen ze in de klassering ook werkelijk. Het bijkomende voordeel is dat bij herlabeling de kans op een labelsprong zonder woningverbetering naar boven kleiner wordt. Ook de Europese commissie adviseert een herijking, zij het een rigoureuze.
- 20230914 **Position paper VNG Rondetafelgesprek verduurzaming van de woningvoorraad en aanpak energiearmoede** [\[link\]](#); De bestaanszekerheid van veel inwoners staat onder druk. Steeds meer mensen kunnen niet meer rondkomen. Voor de VNG is het van groot belang dat bestaanszekerheid op de korte en lange termijn geborgd wordt. In ons land moet wonen weer toegankelijk en betaalbaar worden voor iedereen. Onze inwoners moeten de basisvoorzieningen zoals een dak boven je hoofd weer kunnen betalen. Dat vergt een structurele investering. Enerzijds betekent dat voldoende en voorspelbaar inkomen (duurzaam inkomensbeleid vanuit het rijk) en anderzijds het structureel verlagen van de energierekening via het verduurzamen van de woningvoorraad.